

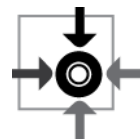
גמרא

ידע קודם

1. מבנה דף גמרא ;
2. חכמים ומונחים מתוך הפרק 'תפילת השחר';
3. שימוש במילון ארמי-עברי.

יעדי המשימה

1. יסודות התורה שבעל-פה – הבחנה בין חכמי המשנה ובין חכמי הגמרא ;
2. מושגי תוכן – הבנה ופירוש של מושגים בפרק 'תפילת השחר' במסכת ברכות ;
3. אוצר מילים, קריאה והיגוי – הבנה ופירוש של מילים בפרק 'תפילת השחר' במסכת ברכות ;
4. אוצר מילים, קריאה והיגוי – שימוש במילון ארמי-עברי ;
5. התמצאות במבנה של טקסט הלכתי – הבנה של מבנה דף גמרא ;
6. התמצאות במבנה של טקסט הלכתי – התמצאות בגמרא במסכת ברכות ;
7. ערכים ורלוונטיות – כתיבת סיכום רפלקטיבי על המשימה ;
8. מיומנות כללית – הבעה בכתב – ארגון המידע במחברת.

התנאים לביצוע המשימה

1. עבודה אישית ;
2. שיעור או שניים בכיתה ועבודה בבית לפי הצורך.

החומרים לביצוע המשימה

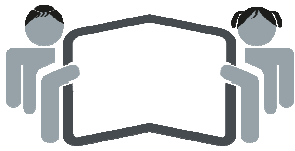

1. גמרא מסכת ברכות פרק 'תפילת השחר' ;
2. המשימה לתלמיד 'גמרא' ;
3. מחברת או קלסר וחוצצים ;
4. כלי כתיבה.

התוצר המצופה מהתלמיד

מחברת מושגים ומילים בגמרא

מורים יקרים,

מטרת המשימה שלפניכם היא היכרות עם הגמרא.

במשימה זו יתבקשו התלמידים להכין מחברת עזר. במחברת יהיה מידע שיוכל לסייע להם להעמיק את היכרותם עם הגמרא, עם החכמים ועם המונחים המוזכרים בה. כמו כן יוכלו התלמידים להיעזר בה כדי לחזור על מה שכבר שלמדו וכדי להוסיף בעתיד שמות של חכמים, של מילים מתורגמות מארמית, של מושגים ושל תמרוורים.

חזרה על החומר שנלמד: לפני שמתחילים במשימה כדאי לשוב ולדון בכיתה על מבנה דף גמרא, על מונחים בסיסיים ועל השימוש במילון ארמי-עברי.

לרשותכם שאלות חזרה לדוגמה בנספח 1.

הצגת המשימה 'גמרא' לתלמידים: יש לחלק את דפי המשימה לתלמיד, לקרוא אותם עם התלמידים ולהסביר להם שביצוע המשימה הוא כלי הערכה – הערכת המורה, הערכה עצמית (והערכת עמיתים), לפי שיקול דעתו של המורה.

שלב מקדים – הכנת המחברת

כמה ימים לפני ביצוע המשימה יש להנחות את התלמידים להביא לכיתה מחברת של 40 דפים לפחות, או קלסר עם חמישה חוצצים ודפים ריקים (לחלופין, בית הספר יספק את הפרטים האלה לתלמידים). כמו כן יש להנחות את התלמידים להביא מילון ארמי-עברי, ספר לימוד וחומרי עזר אחרים שיידרשו בכיתה ויעזרו להם בביצוע המשימה.

אם יש כוונה להיעזר במילון מקוון, יש לוודא מראש שהמשימה תבוצע בכיתה מחשבים.

שימו לב! יש לוודא שכל התלמידים עובדים במשימה על דף גמרא מאותה מהדורה. אם ברשות התלמידים מהדורות שונות, יש לצלם לכולם את דפי הגמרא הנדרשים ממסכת ברכות, פרק רביעי – 'תפילת השחר', כדי שיעבדו במהדורה אחידה והבדיקה תהיה נוחה.

התלמידים יכינו דף שער למחברת (או לקלסר) ויכתבו עליו את שמם ואת הכותרת 'מחברת מילים ומושגים בגמרא'. נוסף על כך, יכין כל תלמיד שער לכל אחד מהחלקים, ובכל שער יכתוב כותרת:

בשער של חלק 1 – תנאים

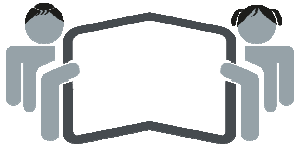
בשער של חלק 2 – אמוראים

בשער של חלק 3 – מילים בארמית

בשער של חלק 4 – מושגים

בשער של חלק 5 – תמרוורים

לפי הצורך יעזור המורה לתלמידים לסמן את חלקי המחברת באמצעות פתקיות בולטות (דגלוני סימון) או בכל דרך אחרת.

מהלך המשימה

הנחיות להעברת המשימה

- יש לחלק לכל תלמיד שני מושגים, ארבע מילים בארמית ושני תמרורים (מתוך נספח 2 במדריך למורה). כדאי שלכל תלמיד יהיו מילים אחרות. במקרה הצורך אפשר להציג לפני התלמידים דוגמה לתבנית מלאה של כל אחת מהמטלות (נספח 3 במדריך למורה).
- יש להסביר לתלמידים שעליהם לתרגם את המילים בארמית לעברית בעזרת מילון ארמי-עברי מודפס או בעזרת מילון ארמי-עברי מקוון.
- יש להנחות את התלמידים לכתוב את המידע הנדרש בעיפרון כדי שיוכלו לתקנו לפי הצורך.
- יש לתקן את העבודות בעיפרון ולהחזיר אותן לתלמידים בצירוף משוב. על המורה להנחות את התלמידים לתקן את הנדרש כדי שהמידע במחברת יהיה מדויק.

הערות:

- בסיום המשימה יוכלו התלמידים לקשט את הדפים שלהם. הקישוט צריך להתאים לתוכן הדפים.
- יש לשים לב כי המידע בנספח 3 מסתמך על גמרא במהדורת וילנא. אם התלמידים עובדים לפי מהדורה אחרת, יש לעדכן את המידע לפיה.

התוצר

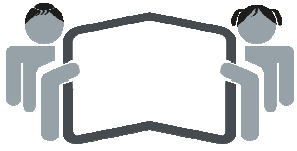

מחברת מושגים ומילים מן הגמרא

סיכום הערכת המשימה 'גמרא'

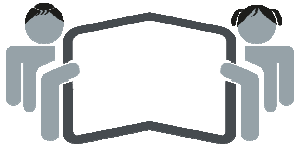

- הערכת הטייטה של המחברת והחזרתה לתלמיד;
- הערכת ההבעה בכתב וארגון המידע במחברת בניסוחה הסופי (אופציונלי);
- הערכת הסיכום האישי.

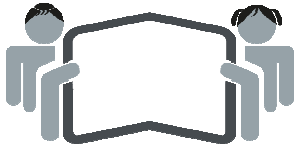

הצעות להרחבת המשימה

- אפשר להנחות תלמידים מתקדמים לאתר בדף הגמרא מושגים, תמרורים ומילים שאינם מכירים, ולהשלים את המידע הקשור אליהם בתבנית הנתונה.
- אפשר לשלב במשימה שלב של עבודה בזוגות והערכת עמיתים: כל אחד מבני הזוג יציג לחברו את הטיוטה של המחברת שהכין, התלמיד יבדוק את עבודת חברו וייתן לו משוב – יצביע על טעויות ויציע הצעות לתיקון.
- אפשר להציע לתלמידים להכין את המחברת בקובץ מחשב.
- מומלץ להמשיך ולהשתמש במחברת שהתלמידים הכינו כדי לכתוב בה מילים חדשות ומושגים חדשים הנלמדים במשך השנה. אפשר להוסיף למחברת חוצצים לנושאים חדשים, לפי הצורך.

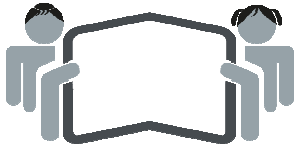

קריטריון	רמת ביצוע		מטלה
	השגת היעד 6-5	קרוב להשגת היעד 4-3	
התמצאות במבנה של טקסט הלכתי: הבנה של מבנה דף גמרא והתמצאות בגמרא במסכת ברכות	התלמיד איתר שני תנאים וכתב במדויק את המקור שבו הוזכרו.	התלמיד איתר תנא אחד וכתב במדויק את המקור שבו הוזכר.	התלמיד לא איתר תנאים.
	התלמיד איתר שני אמוראים וכתב במדויק את המקור שבו הוזכרו.	התלמיד איתר אמורא אחד וכתב במדויק את המקור שבו הוזכר.	התלמיד לא איתר אמוראים.
	התלמיד כתב במדויק את המקור של ארבע המילים שקיבל.	התלמיד כתב במדויק או שלוש מילים מבין המילים שקיבל.	התלמיד כתב במדויק את המקור של מילה אחת או שלא איתר אף מילה מבין אלה שקיבל.
	התלמיד כתב במדויק את המקור של שני המושגים שקיבל.	התלמיד כתב במדויק את המקור של מושג אחד מבין המושגים שקיבל.	התלמיד לא איתר אף מושג מבין אלה שקיבל.
	התלמיד כתב במדויק את המקור של שני התמרורים שקיבל.	התלמיד כתב במדויק את המקור של תמרור אחד מבין התמרורים שקיבל.	התלמיד לא איתר אף תמרור מבין אלה שקיבל.
	התלמיד ציטט במדויק את דבריהם של שני התנאים ופירש אותם בלשונו באופן בהיר.	התלמיד ציטט במדויק את דבריו של תנא אחד ופירש אותם בלשונו באופן בהיר.	התלמיד לא הצליח לציטט או לפרש את דברי התנאים.
	התלמיד ציטט במדויק את דבריהם של שני האמוראים ופירש אותם בלשונו באופן בהיר.	התלמיד ציטט במדויק את דבריו של אמורא אחד ופירש אותם בלשונו באופן בהיר.	התלמיד לא הצליח לציטט או לפרש את דברי האמוראים.
יסודות תורה שבעל-פה: הבחנה בין חכמי המשנה וחכמי הגמרא מושגי תוכן: הבנה ופירוש של מושגים בפרק 'תפילת השחר' במסכת ברכות	התלמיד הסביר במדויק את שני המושגים שקיבל.	התלמיד הסביר או מושג אחד שקיבל, או שהסביר את שני המושגים בצורה מעורפלת.	התלמיד לא הסביר במדויק את המושגים.
	התלמיד הסביר במדויק את התפקיד של שני התמרורים שקיבל.	התלמיד הסביר את התפקיד של תמרור אחד שקיבל, או שהסביר את התפקיד של שני התמרורים בצורה מעורפלת.	התלמיד לא הסביר נכון את תפקיד התמרורים.
פירוש תמרורים	התלמיד הסביר במדויק את התפקיד של שני התמרורים שקיבל.	התלמיד הסביר את התפקיד של תמרור אחד שקיבל, או שהסביר את התפקיד של שני התמרורים בצורה מעורפלת.	התלמיד לא הסביר נכון את תפקיד התמרורים.

מחווז (המשך)

קריטריון	רמת ביצוע		מטלה
	השגת היעד 6-5	קרוב להשגת היעד 4-3	
אוצר מילים, קריאה והיגוי: הבנה ופירוש של מילים בפרק 'תפילת השחר' במסכת ברכות שימוש במילון ארמי-עברי	התלמיד תרגם במדויק את ארבע המילים שקיבל.	התלמיד תרגם במדויק שתיים או שלוש מילים מבין המילים שקיבל.	התלמיד תרגם פחות משתי מילים.
מיומנות כללית: הבעה בכתב – ארגון המידע במחברת (אופציונלי)	התלמיד הכין מחברת מסודרת שיש בה שער ראשי, שערים משניים וכותרות מתאימות.	התלמיד הכין מחברת מסודרת באופן חלקי.	התלמיד הכין מחברת מרושלת.
	התלמיד אירגן את פרטי המידע בצורה תמציתית ובהירה.	התלמיד אירגן את פרטי המידע באופן חלקי.	התלמיד אירגן את פרטי המידע בצורה מרושלת.
ערכים ורלוונטיות: כתיבת סיכום רפלקטיבי על המשימה (אופציונלי)	התלמיד בחר את הפעילות שלו ואת שלבי העבודה תוך כדי חשיבה עליהם, והסביר איך התמודד עם המשימה באופן חלקי.	התלמיד בחר את הפעילות שלו ואת שלבי העבודה תוך כדי חשיבה עליהם, והסביר איך התמודד עם המשימה.	התלמיד הסביר באופן דל איך התמודד עם המשימה או שלא הסביר זאת כלל.

נספח 1 – שאלות חזרה לדוגמה

שורת הכותרת בגמרא

- א. מה שם המסכת שאתם לומדים? (ברכות)
- ב. מה שם הפרק שאתם לומדים ומה מספרו? (תפילת השחר', פרק רביעי)
- ג. באיזה דף ובאיזה עמוד הפרק מתחיל? (דף כ"ו עמוד א)

מבנה עמוד הגמרא – דפוס וילנא

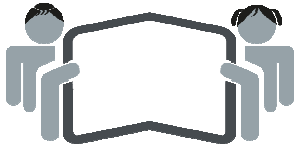
- א. היכן נמצאים דברי הגמרא בדף הגמרא ביחס לדברי פרשנים האחרים? (באמצע)
- ב. הפרק שלנו מתחיל במשנה. באילו ארבע מילים מתחילה המשנה? (תפילת השחר עד חצות)
- ג. מהו הסימן שבעזרתו יודעים שנגמרה המשנה ומתחילה הגמרא? (האותיות גמ' או המילה גמרא)
- ד. באיזו שורה מתחילת העמוד מתחילה המשנה 'תפילת השחר'? (39)
- ה. באיזו שורה מתחילת העמוד מתחילה הגמרא על המשנה 'תפילת השחר'? (43)
- ו. באיזה דף, באיזה עמוד ובאיזו שורה מתחילת העמוד נמצאת המשנה הבאה בפרקנו? (דף כ"ח עמוד ב שורה 12).

הבחנה בין תנאים לאמוראים

- א. כיצד מכוונים החכמים ששמותיהם מוזכרים במשנה? (תנאים)
- ב. מי הוא עורך המשנה? (התנא ר' יהודה הנשיא המכונה רבי)
- ג. כיצד מכוונים החכמים ששמותיהם מצוינים בגמרא, ואשר חיו אחרי החכמים ששמותיהם נזכרו במשנה? (אמוראים)
- ד. כשהגמרא מצטטת תנאים מן המשנה, באיזו מילה היא פותחת? (תנן או תנינא)
- ה. כשהגמרא מצטטת תנאים מן המשנה החיצונית – הברייתא, באיזו מילה היא פותחת? (תניא)

תרגום מילים מארמית לעברית

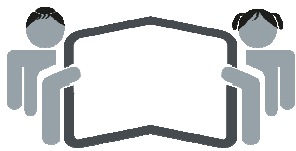
ערכו תרגיל שבו התלמידים יתנסו בתרגום מילים מארמית לעברית בדרכים שונות: אפשר להיעזר במהדורות גמרא שבסופן מצורף מילון ובספרי מילון בספריות, אפשר לתרגם מילים בעזרת אתרי אינטרנט, ואפשר להפנות את תשומת לבם של התלמידים למילים ארמיות הדומות מאוד למילים עבריות. הקפידו שלא לתרגם בתרגול מילים המופיעות במשימה.

נספח 2 – רשימת מושגים, מילים בארמית

תמרוזים	מילים בארמית	מושגים
תניא	כולי עלמא	פלג המנחה
איבעיא להו	כולי יומא	הנץ החמה
תא שמע	מצלי (צלותא)	סמיכות גאולה לתפילה
הכא במאי עסקינן	אזיל (אזל)	ותיקין
תנו רבנן	הכא	עבר יומו בטל קרבנו
קשיא	דלמא	גבורות גשמים
איתמר	רחמי	שאלה (שאלת גשמים)
	בעי	הבדלה (שבתפילה)
	קתני	אין לה קבע
	שמע מינה	חצות
	קמייתא	מזיד
	דמי	מוסף (=מוספים)
		מנחה קטנה
		מנחה גדולה
		תמיד של שחר
		תמיד של בן הערביים
		תנאים
		אמוראים

נספח 3 – דוגמה של פריטים מלאים (לפי מהדורת וילנא)

שם התנא: ר' יהודה

היכן הוא מוזכר – דף: כו עמוד: א שורה: 39

ציטוט התנא: 'תפילת השחר צד ד' שעות'

דבר התנא בלשונך: ניתן להתפלל שחרית צד ארבע שעות זמניות מתחילת היום.

שם האמורא: ר' יוחנן

היכן הוא מוזכר – דף: כו עמוד: א שורה: 44

ציטוט האמורא: 'ותיקין היו אומרים אותה עם הנץ החמה.'

דבר האמורא בלשונך: המקדימים למצוות מתפללים תפילת צמידה של שחרית בזמן שהחמה זורחת.

המילה בארמית: כריה

היכן היא מוזכרת – דף: כו עמוד: א שורה: 45

התרגום לעברית: בנו של

המושג: שעה זמנית

היכן הוא מוזכר – דף: כו עמוד: א שורה: 41

הסבר המושג: מחלקים את היום מהבוקר ועד הערב לשנים צער חלקים. כל חלק נקרא שעה

זמנית. בקיץ שעה זמנית נמשכת יותר מ-60 דקות ובחורף – פחות מזה.

התמרור: וראנהו (וראנהי)

היכן הוא מוזכר – דף: כו עמוד: א שורה: 5

תפקיד התמרור: הטל אותם. פתיחה להבאת מקור הסותר את המקור הקודם.